

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**Kelet-magyarországi középiskolások idegennyelv-
tanulási eredményességét befolyásoló intézményi és
társadalmi tényezők**

Novák Ildikó Ágnes

Témavezető: Prof. Dr. Fónai Mihály

DEBRECENI EGYETEM

Humántudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2024

1. Az értekezés célkitűzései, a téma körülhatárolása

A magyar fiatalok idegennyelv-tanulási eredményességének kérdése az elmúlt harminc év során a kutatások középpontjába került. A nemzetköziesedés, Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz és a nemzetközi vállalatok megjelenése miatt alapvető követelmény, hogy a közoktatásban a tanulók megszerezzék a munkaerőpiaci boldoguláshoz szükséges nyelvtudást.

Számos nemzetközi és hazai kutatás próbál magyarázatot találni az egyes tanulók között felfedezhető különbségekre az anyanyelvtől eltérő második nyelv, vagy idegen nyelv tanulásának eredményességében. Az idegen nyelv elsajátításának folyamatára a különféle irányzatok más-más elméleteket gondolnak érvényesnek. A behaviorista szemlélet szerint (Skinner, 1985), a nyelv elsajátítását főként utánpótlás és az arra adott pozitív vagy negatív visszajelzés (inger és válasz) alakítja és a második nyelv elsajátításához az anyanyelv összekötő szerepet tölt be (Estremera, 2023). Nyelvészeti megközelítés szerint a behaviorista elmélet túl általános, Chomsky (1965) „Egyetemes nyelvtan” elmélete szerint mindenki a nyelv elsajátításának képességével születik és képesek vagyunk véges számú szabályok segítségével végtelen számú nyelvi szerkezet létrehozására és az anyanyelv szabályai alapján akár több nyelv elsajátítására, melyben környezeti tényezőknek kevés befolyásoló szerepük van (Chomsky, 1975). Ennek az elméletnek azonban gyökeresen ellentmondanak a második nyelv elsajátításakor megfigyelhető eredményességi különbségek az egyének között és nem tűnik megvalósíthatónak az a cél, hogy a második nyelv elsajátítása ugyanolyan eredményes legyen, mint az anyanyelv elsajátítása (Dąbrowska, 2019). A kutatások egy másik irányzata kognitív készségekben keresi a különbséget. Krashen (1982) input hipotézise szerint az egyén által megértett input mennyisége és minősége a fontos, ami nyelvi kompetenciává alakul.

A különféle elméletek képviselői között abban is vita van, hogy milyen mértékben veszik figyelembe a tanulók társadalmi-gazdasági (szocioökonómiai) háttéréből adódó különbségeket és fogadják el azt az eredményességet is meghatározó tényezőnek. Bourdieu (1991) *nyelvi habitus*-ról értekező művében kritikát fogalmazott meg Chomsky elméletével szemben, melyben az ideális nyelvtanulót annak társadalmi környezete nélkül vizsgálta. Néhány kognitív irányzathoz tartozó kutatás eredményei szerint a második nyelv tanulásának eredményessége szempontjából szerepet játszik a szocioökonómiai háttér. Dąbrowska (2019) tanulmánya szerint meghatározó, hogy az anyanyelv elsajátítása során mennyit és milyen változatos szókincssel beszéltek a tanulóhoz. Más kutatások fontos tényezőként tárták fel, hogy a tanuló korai éveiben mennyi írott szöveggel találkozott (főként a bonyolultabb nyelvtani struktúrákkal való ismerkedés miatt) (Cunningham & Stanovich, 1997, idézi Sparks, 2012), továbbá az anyanyelv elsajátításakor tapasztalt szókincsmennyiség (Nagy, Herman, &

Anderson, 1985; Skehan & Docroquet, 1988) és az ekkor kialakuló szövegértési készségek is (Skehan & Docroquet, 1988) erősen befolyásolják a későbbi életkorban a második nyelv tanulásának eredményességét. A fenti kutatások eredményei az erősebb kognitív készségekkel rendelkező tanulók sikeresebb idegennyelv-tanulása és a szülői iskolázottság összefüggését is igazolták, melynek oka lehet, hogy a magasabban iskolázott szülők többet és választékosabb szókinccsel beszélnek gyermekeikhez és több írott szöveggel ismertetik meg őket korai éveikben, mely erősebb nyelvi készségeket alakít ki még iskolába kerülésük előtt. Ez további nyelvek elsajátításában is segíti őket későbbi életszakaszukban (Sparks, 2012).

Ezen diskurzus azt mutatja, hogy az idegennyelv-tanulás és a társadalmi tényezők kapcsolatát vizsgáló kutatások relevánsak és fontosak. Ahhoz, hogy jobban megértsük és elméleteket dolgozzunk ki a fiatal nyelvtanulók idegennyelv-elsajátítására, a szocioökonómiai dimenziókat be kellene építeni a kutatásokba (Butler, 2014). Amíg a nyelvet második anyanyelvként tanulókat vizsgáló kutatásokban hangsúlyosan megjelenik a társadalmi és kulturális háttér vizsgálata, addig az idegennyelv-tanulásra vonatkozóan kevesebb ilyen kutatás van (Kormos & Kiddle, 2013). A kérdés annál is inkább fontos, mert az angol világnyelvvé és lingua franca-vá válásával azzal is számolni kell, hogy a nyelv tanulása minden bizonnyal túllépi a tantermi korlátokat, ami miatt felértékelődik a szülők és a társak hatása (Butler & Le, 2018).

A szakirodalmi feltárás során kirajzolódott, hogy bár a magyar lakosság és a magyar fiatalok nyelvtudása jelentősen javult a rendszerváltás óta, a jelenlegi állapottal még nem lehetünk elégedettek. Az idegennyelv-tanulási eredményességet vizsgáló kutatások egyik kulcskérdése, hogy miért nem elég hatékony a középiskolai nyelvoktatás (Öveges & Csizér, 2018) és mit kell tenni ahhoz, hogy eredményesebbek legyenek a tanulók és örömmel tanuljanak idegen nyelveket (Einhorn, 2015). Csapó (2001) szerint ennek iskolán kívüli okai vannak. Véleményünk szerint társadalmi különbségekben keresendő a válasz. Azt, hogy a társadalmi különbségek okozhatják az idegennyelv-tanulási sikerekben megfigyelhető nagy eltéréseket, számos tanulmány tárta fel a 80-as évekig visszamenően. A társadalmi különbségek okoztak idegennyelv-tudásbeli különbségeket a rendszerváltás előtt és alatt (Terestyéni, 1981; Imre, 1995; Vágó, 2000; Terestyéni, 2000), a rendszerváltás utáni korai években (Csapó, 2001, Ottó & Nikolov, 2003; Kormos & Csizér, 2005; Lannert et al., 2006; Imre, 2007; Nikolov, 2000, 2009; Nikolov & Djugonovic, 2006) és ez a jelenség megjelenik a közelmúltban végzett kutatások eredményeiben (Sebestyén & Hegedűs, 2017; Bocsi, 2018; Szabó, 2020; Sebestyén, 2022; Somfalvi, 2022) is. Ezen tanulmányok eredményei a szülők iskolázottságának, az iskolatípusnak, valamint a település fejlettségének meghatározó jelentőségét állapították meg.

Az egyre jobb idegennyelv-tudással rendelkező fiatalok (Einhorn, 2015), kulcsszerepet játszhatnak az összlakosság idegennyelv-tudásának javításában, értekezésünk ezért a középiskolás korosztályra koncentrálna.

Értekezésünk a magyarországi idegennyelv-tanulási eredményességet vizsgáló kutatásokhoz kapcsolódik és arra keresi a választ, hogy mi az oka a tanulók között megfigyelhető nagymértékű eltéréseknek az idegennyelv-tanulási sikerek tekintetében. Idegennyelv-tanulási eredményességen azt értjük, hogy a tanulók az oktatás eredményeként eljutnak arra a tudásszintre, amelyet elvárnak tőlük, jelesen középiskolai tanulmányaik végén legalább egy idegen nyelven képesek kommunikálni.

A kérdést a szakirodalom számos aspektusból vizsgálja, ilyen például a pszicholingvisztikai, a nyelvpedagógiai vagy a szociológiai megközelítés. Kutatásunkat elsősorban oktatásszociológiai vizsgálatként határozzuk meg, amely során leginkább az idegennyelv-tanulási eredményességre ható társadalmi és intézményi háttértényezők feltérképezésére vállalkozunk. Vizsgáltuk, hogy mi okozza az idegennyelv-tanulási eredményességben mutatkozó egyéni különbségeket, van-e hatása az iskolának, mint társadalmi környezetnek az idegennyelv-tanulási eredményességre, mutatkozik-e olyan különbség a települések között, mely befolyásolja az idegennyelv-tanulásban elért eredményeket és gazdagabb anyagi, társadalmi vagy kulturális tőke jelenléte mutatható-e ki az eredményesebb tanulók esetén. Kutatásunk elsősorban magát a tanulót vizsgálja, a tanulók közötti különbségekre koncentrálna. A tanulók nyelvtudását meghatározó tényezőként vizsgáljuk a szülőket, az iskolát, a települést, ahol a tanuló él, vagy tanul és a tanulók idegennyelv-tanulási motivációját is érintjük.

Számos egyéb tényező vizsgálatát is nagyon fontosnak tartjuk az idegennyelv-tanulási eredményesség kutatásában, ilyen a tanárok képzettségének és munkájának feltérképezése, a reziliens tanulói sikerek, a tananyagok, tantervek vizsgálata és az idegennyelv-tanulási motiváció mintázatainak alaposabb kibontása. Dolgozatunk keretét azonban szétfeszítette volna, ha ezeket a kérdéseket is beépítjük, így a felsorolt tényezőket egy későbbi kutatásban kívánjuk vizsgálni. Értekezésünk egyik limitációja, hogy – terjedelmi okok miatt – a fent felsorolt szempontok vizsgálatát nem tartalmazza, ezért az idegennyelv-tanulási eredményességről alkotott kép nem teljes.

Az értekezés nívuma egyfelől az, hogy az idegennyelv-tanulási eredményességet oktatásszociológiai megközelítéssel vizsgálja, ezzel bővíti az idegennyelv-tanulás témakörében végzett dominánsan pszichológiai, nyelvészeti és módszertani kutatások palettáját. Egy másik nívum, a dolgozat területi, települési fókusz, két magyarországi hátrányos helyzetű

vármegyére fókuszál (Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyék) és településtípusok közötti eltéréseket is vizsgál. Egy további nívum, hogy a dolgozat rávilágít az árnyékoktatás szerepére a középiskolai idegennyelv-tanulási sikerek hátterében, valamint felhívja a figyelmet arra, hogy a közoktatásban folyó idegennyelv-oktatás erősen szelektív.

2. Alkalmazott módszerek vázolósa

Kutatásunkat két előkutatás előzte meg, a „*Felsőoktatási hallgatók idegennyelv-tanulási eredményessége 2003-2019*” nevet viselő másodelemzés és a „*Vármegyeszékhelyi gimnáziumok és technikumok tanulóinak idegennyelv-tanulási eredményessége 2019*” című pilot kutatásunk. Az előbbi a magyar tanulók idegennyelv-tudásának feltérképezésére, az utóbbi a primér kutatás kérdőívének tesztelésére szolgált. Értekezésünkben a két előkutatás eredményeit röviden összefoglaljuk.

Értekezésünk alapját egy saját kérdőíves, 566 fő válaszait elemző kvantitatív primér kutatás adja, melynek a „*Középiskolások idegennyelv-tanulási eredményességét befolyásoló intézményi és társadalmi tényezők Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyékben 2020-2022*” címet adtuk. Az adatfelvétel a két vármegye gimnáziumainak és technikumainak 11-12. évfolyamos tanulói körében történt. A kiválasztott iskolákat az OKM 2018-as adatbázis szövegértés eredményei alapján határoztuk meg, ahol többlépcsős csoportos mintavétellel dolgoztunk. SPSS 28 programcsomag alkalmazásával, kereszttábla, varianciaanalízis, lineáris regresszió és bináris logisztikus regresszió eljárásokkal végeztük el.

A kutatás célja volt feltárni a tanulók nyelvtanulási eredményességét, az azzal összefüggésben lévő egyéni és iskolai különbségeket, valamint a működő anyagi, társadalmi és kulturális tőkét. Értekezésünk a következő kutatási kérdésekre kereste a választ: Milyen a vizsgált tanulók idegennyelv-tudása szubjektív és objektív sikertényezők szempontjából? A tanulók szüleinek iskolai végzettsége mennyire determinálja a tanulók idegennyelv-tanulási eredményességét? A lakóhely településtípusa hatással van-e az idegennyelv-tanulási eredményességre? Befolyásolja-e az anyagi helyzet az idegennyelv-tanulási eredményességét? A sikeres nyelvtanulók magasabb kulturális tőkével rendelkeznek-e? Mennyire van hatással az árnyékoktatás igénybevétele az idegennyelv-tanulási eredményességre? Befolyásolja-e az idegennyelv-tanulási eredményességet az iskolatípus? Az iskola székhelyének településtípusa hatással van-e az idegennyelv-tanulási eredményességre? A családi vagy az iskolai tényezők vannak-e nagyobb hatással az idegennyelv-tanulási eredményességre? Milyen iskolán kívüli eszközök és aktorok hatnak a tanulók idegen nyelvi sikereire?

3. Az eredmények tézisszerű felsorolása

A hipotéziseket két szempont köré csoportosítottuk. A hipotézisek első csoportja a tanulók szocioökonómiai státuszával és egyéb iskolán kívüli tényezőkkel kapcsolatos feltételezéseinket tartalmazta. Az *első hipotézis*ben azt feltételeztük, hogy a magasabban képzett szülők gyermekei eredményesebbek az idegennyelv-tanulásban. Erős kapcsolatot találtunk az idegennyelv-tanulási eredményesség és a szülői iskolázottság között és magasabb végzettségű szülő esetén magasabb idegennyelv-tanulási eredményességet mértünk. Az eredmények a jövőbeli nyelvvizsgaszervezési tervek és a szülői végzettség között is kapcsolatot mutattak ki, a jövőben nyelvvizsgát tervező tanulók között nagyobb arányban voltak magasabban kvalifikált szülők gyermekei. *Első hipotézisünk igazolódott.*

A *második hipotézis*ben azt valószínűsítettük, hogy a települési hierarchián magasabban lévő település lakosai, leginkább a település kínálta szélesebb idegennyelv-tanulási lehetőségek miatt, eredményesebb nyelvtanulók. Ez a hipotézisünk igazolódott, primér kutatásunk eredményei azt mutatták, hogy a vármegyeszékhelyen lakó tanulók eredményesebb nyelvtanulók.

Mivel az iskolán kívüli idegennyelv-tanulási lehetőségek jelentős anyagi terheket rónak a családokra, a *harmadik hipotézis* azt valószínűsítette, hogy a jobb anyagi helyzetű családok gyermekei esetén jelentősen magasabb idegennyelv-tanulási eredményességet mérünk majd. Az anyagi helyzet és az idegennyelv-tanulási eredményesség között mutatkozott kapcsolat, de nem volt szignifikáns és csak kismértékű eredményességbeli különbséget mértünk a jobb anyagi helyzetű tanulók javára, vagyis *harmadik hipotézisünk nem igazolódott.*

A *negyedik hipotézis* azt állította, hogy a magasabb kulturális tőkével (szülői nyelvtudás, hagyományos kultúrafogyasztás) rendelkező tanulók eredményesebb nyelvtanulók. A hagyományos kulturális tőkék közül a könyvkultúra, valamint a magaskultúra és az idegennyelv-tanulási eredményesség erősebb kapcsolata volt kimutatható. A szülői nyelvtudás, mint kulturális tőke szintén erős kapcsolatban volt a tanuló idegennyelv-tanulási eredményességével, azaz a *negyedik hipotézis igazolódott.* Rávilágítottunk arra, hogy a kulturális tőke mögött a szülői iskolázottság hatása mutatkozhat meg, a kulturális tőke a szülői szocioökonómiai státusz része.

Az *ötödik hipotézis* azt az állítást tesztelte, hogy erős hatással van az idegennyelv-tanulási eredményességre az árnyékoktatásban való részvétel. Kutatásunk eredményei azt mutatták, hogy a sikeres idegennyelv-tanulás háttérében az árnyékoktatás erősen jelen volt,

mely szolgáltatást főként a magasan iskolázott családok gyermekei veszik igénybe, vagyis az árnyékkoktatásra vonatkozó *ötödik hipotézisünk igazolódott*.

A hipotézisek második csoportja az iskolai jellemzőkre vonatkozott. *A hatodik hipotézis* azt feltételezte, hogy a gimnáziumban tanulók eredményesebb nyelvtanulók. Kutatásunk eredményei *igazolták az iskolatípusra vonatkozó hatodik hipotézist*, hiszen a gimnáziumi tanulók jelentősen jobb idegennyelv-tanulási eredményességét mutattuk ki.

A vármegyeszékhelyen működő oktatási intézményben tanulók eredményesebb idegennyelv-tanulását feltételezi a *hetedik hipotézis*. Az eredmények alapján *igazolódott* ez a hipotézis, ugyanakkor primér kutatásunk regresszióelemzése az iskolatípus és az iskola székhelyének településtípusa közül az iskolatípus hatását mutatta erősebbnek, vagyis egy egyéb városi gimnáziumban eredményesebb nyelvtanulókat találtunk, mint egy megyeszékhelyi technikumban.

Kutatásunk legfontosabb eredményei szerint az általunk vizsgált középiskolai tanulók idegennyelv-tanulási eredményességét legerősebben három tényező befolyásolta: az édesapa iskolai végzettsége, a középiskola típusa és az árnyékkoktatásban való részvétel. Ezek közül ugyan az iskolatípusnak van a legerősebb esélynövelő hatása, de véleményünk szerint nem csak a szülői iskolázottság, de valamennyire az iskolatípus és az árnyékkoktatás mögött is a szülők jelentős befolyását sejtjük, hiszen a diplomás szülők próbálják gyermekeiket inkább gimnáziumokba orientálni (Andor, 2000) és anyagi forrásokat mozgósítanak (Boudon, 1981) azért, hogy gyermekeik eredményes nyelvtanulókká váljanak. Ezáltal a gimnáziumokba koncentrálnak az idegennyelv-tanulási szempontból támogató szülőkkel rendelkező tanulók és Kovai és Zombory (2000) esélykiegyenlítő hipotézise is működhet, mely szerint a gimnáziumokba járó kevésbé iskolázott szülőkkel rendelkező tanulók már két szelekció (továbbtanulás, gimnáziumba kerülés) eredményeként leküzdötték hátrányaikat és a magasan iskolázott szülőkkel rendelkező társaikhoz felzárkóztak. Ezért úgy érezzük, hogy az iskolatípus esélynövelő hatása nem győzött meg minket arról, hogy az iskolai tényezők erősebben hatnak. A többi figyelembe vett iskolai szempont (óraszám, csoportbontás, iskolai délutáni idegen nyelvi különórák és nyelvvizsga-felkészítő kurzusok) elmaradtak a fent felsorolt három kiemelkedő tényező esélynövelő hatásától. Megállapíthatjuk, hogy a családi tényezők erősebb összefüggést mutatnak az idegennyelv-tanulási eredményességgel, mint az iskolai tényezők.

Az idegennyelv-tanulást alakító iskolán kívüli eszközök és aktorok tekintetében az eredmények szerint a fiatalok körében a legnépszerűbb idegen nyelven folytatott tevékenység a filmnézés, melyet az idegen nyelven történő olvasás követ. Ezen tevékenységek ráadásul az idegennyelv-tanulás szempontjából kevésbé előnyös helyzetű, tehát technikumban tanuló,

alacsonyabban iskolázott szülőkkel rendelkező tanulók körében is népszerűek, tehát olyan tevékenységek, melyekkel a kevésbé sikeres tanulói csoport motivációja is megragadható.

A harmadik legnépszerűbb iskolán kívüli tevékenység volt az idegennyelv-tanulás magán nyelvórák keretében, ezt a tevékenységet azonban jelentősen nagyobb arányban vették igénybe idegennyelv-tanulási szempontból előnyösebb helyzetű tanulók, akik gimnáziumban tanultak és magasabban iskolázott szülőkkel rendelkeztek. Regresszió elemzésünk szignifikáns eredményei szerint az árnyékkoktatásban való részvétel négyszeres, míg az idegen nyelven történő filmnézés kétszeres esélyt nyújt a tanulónak a magas idegennyelv-tanulási eredményességre. Ezekből az eredményekből arra következtethetünk, hogy a járulékos tanulás formáival utat találhatunk a kevésbé sikeres idegennyelv-tanulók felé, vagyis az iskolai tananyag átadása mellett támogatni kellene a tanulókat olyan idegen nyelven folytatott tevékenységek kipróbálásában, ahol a tanuló észrevétlenül sajátíthatja el a nyelvet. Ilyen tevékenységek lehetnek például a filmnézés, vagy olvasás célnyelven, TV műsorok, sorozatok követése, internetes böngészés, dalszövegek hallgatása, vagy más kultúrák szokásaival való ismerkedés a célnyelven. A 2020-as NAT-hoz tartozó Kerettanterv javasolja ilyen jellegű tevékenységek alkalmazását a nyelvórákon. Ugyancsak szükséges lenne az árnyékkoktatásban megszerezhető egyénre szabott foglalkozás integrálása az iskolai idegennyelv-oktatás keretei közé.

Kutatásunk elemzését összefoglalva az alábbi következtetéseket fogalmazzuk meg. Megállapíthatjuk, ahogy már számos korábbi tanulmány is feltárta, hogy az idegennyelv-tanulási eredményességben tapasztalható tanulói sikerek előnyök legmeghatározóbb tényezői maguk a szülők, a magasabban iskolázott szülők gyermekei eredményesebb nyelvtanulók. További kutatások szükségesek annak megállapítására, hogy pontosan hogyan hatnak gyermekeik idegennyelv-tanulására, de elemzésünkéből néhány jellemző kiderült: ezek a szülők nagyobb valószínűséggel maguk is beszélnek idegen nyelveket, vagy nyelvvizsgával rendelkeznek, gyermekeiket próbálják inkább gimnáziumba (főként vármegyeszékhelyeken) járatni és nagyobb arányban küldik gyermekeiket magánórákra. A társadalmi csoporttagság a képzettebb szülők gyermekeinél gyakoribb és erősebb a hagyományos kulturális tőke jelenléte is, ezekben a családokban nagy hangsúlyt kapnak a könyvek és az olvasás. A szülővel való idegennyelv-tanulás gyakoribb, csakúgy, mint a magánórákon való részvétel, a filmnézés, olvasás és külföldiekkel való társalgás idegen nyelven. Mindezek közvetetten kedvezőbb idegennyelv-tanulási környezetet biztosítanak gyermekeiknek.

Empirikus kutatásunk nagyon markáns eredményként mutatta ki az árnyékkoktatás jelenlétét, mely a nyelvvizsgákra való felkészülés során igen jelentősnek mutatkozott, de

igénybe veszik ezt a szolgáltatást a még nyelvvizsgával nem rendelkezők is. A magánórákon az iskolázottabb szülők gyermekei nagyobb arányban vesznek részt. További kutatások szükségesek annak kiderítésére, hogy az árnyékköztetés pontosan mely jellemzői miatt fordulnak ehhez a megoldáshoz a tanulók.

Eredményeink az iskolatípusbeli különbségeket is nagyon jelentősnek mutatták, melyről azt feltételezzük, hogy bár az iskolák jellemzője, de az iskolaválasztás és a középiskolai rendszer szelektivitása miatt az iskolák szülői kompozíciója érhető tetten a háttérben.

Értekezésünkben arra a következtetésre jutottunk, hogy az idegennyelv-tanulási eredményességben a tanulók között mutatkozó nagy különbségek erősen magyarázhatók társadalmi háttérbeli különbségekkel. Ez a jelenség az Európai Unió más országaiban is megfigyelhető (Einhorn, 2015) és az idegennyelv-tanulás magyarországi történetében mindig is fennállt, hiszen a rendszerváltás előtt főként az elit tanult idegen nyelveket. A rendszerváltás utáni időszak annyiban jelentett változást, hogy a globalizáció és a nemzetköziesedés a többi társadalmi csoporttól is elvárja az eredményes idegennyelv-tanulást, melynek az adatok alapján nehezen tudnak megfelelni. Ráadásul a magyarok az egyedi anyanyelvük miatt is nehezebben tanulnak idegen nyelveket. Ezért lenne fontos a közoktatásban folyó idegennyelv-oktatást a nyelvtanulás során nehézségekkel küzdő tanulók igényei köré szervezni, az iskola keretében szervezett árnyékköztétést pótló alkalmakat nyújtani és támogatni őket járulékos tanulási módszerek elsajátításában. A magyarok idegennyelv-tudásának javítása érdekében a legfontosabb talán az lenne, ha sikerülne egy idegennyelv-tanulást támogató környezetet kialakítani, melynek az egyik, és talán a legfontosabb színtere az iskola lehetne. Ehhez nyújthatnak segítséget a disszertációban vázolt javaslatok.

Hivatkozott irodalom

- Andor, M. (2000). A nyelvtudás szociális háttere. *Educatio*, 9(4), 717-728.
- Boudon, R. (1981). The logic of social action. Routledge & Kegan Paul. In G. Halász & J. Lannert (Eds.), *Oktatási rendszerek elmélete: Szöveggyűjtemény* (pp 134-142). OKKER Oktatási Kereskedelmi és Szervezési Iroda.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. Polity Press.
- Butler, Y. G. (2014). Parental factors and early English education as a foreign language: A case study in mainland China. *Research Papers in Education*, 29(4), 410-437. <https://doi.org/10.1080/02671522.2013.776625>
- Butler, Y. G., & Le, V. N. (2018). A longitudinal investigation of parental social-economic status (SES) and young students' learning of English as a foreign language. *System*, 73, 4-15.
- Chomsky, N. (1965). *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Mass.
- Chomsky, N. (1975). *Reflections on language*. Pantheon.
- Csapó B. (2001). A nyelvtanulást és a nyelvtudást befolyásoló tényezők. *Iskolakultúra* 11(8), 25-35.
- Cunningham, A., & Stanovich, K. (1998). What reading does for the mind. *American Educator*, 22, 8–15.
- Dąbrowska, E. (2019). Experience, aptitude, and individual differences in linguistic attainment: A comparison of native and non-native speakers. *Language Learning*, 69, 72-100.
- Einhorn, Á. (2015). *A pedagógiai modernizáció és az idegennyelv-tanulás*. Miskolci Egyetemi Kiadó.
- Estremera, M. L. (2023). Features of behaviorism in second language acquisition (SLA): An empirical excerpt from applied linguistics view. *International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*, 10(03), 7756-7777.
- Imre, A. (1995). A nyelvtudás társadalmi háttere. *Iskolakultúra*, 5(1-2), 62-66.
- Imre, A. (2007). Nyelvoktatás, nyelvtanulás, nyelvtudás a középfokú oktatásban. In I. Vágó (Ed.) *Fókuszban a nyelvtanulás* (pp 107-129). Oktatókutató és Fejlesztő Intézet.
- Kormos, J., & Csizér, K. (2005). A családi környezet hatása az idegen nyelvi motivációra: egy kvalitatív módszerekkel történő kutatás tanulságai. *Magyar Pedagógia*, 105(1), 29–40.

- Kormos, J., & Kiddle, T. (2013). The role of socio-economic factors in motivation to learn English as a foreign language: The case of Chile. *System*, 41(2), 399-412. <https://doi.org/10.1016/j.system.2013.03.006>
- Kovai M., & Zombori, M. (2000). Idegennyelvi különórák szerepe a középiskolában. *Educatio* 9(4), 842-848.
- Krashen, S. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon Press.
- Lannert, J., Vágó, I., & Körösné Mikis, M. (2006). *A felnőttek digitális írás- és idegennyelvtudása*. Nemzeti Felnőttképzési Intézet.
- Nagy, W., Herman, P., & Anderson, R. (1985). Learning words from context. *Reading Research Quarterly*, 20, 233–253.
- Nikolov, M. (2000). Research into Early Second Language Acquisition. In J. Moon, & M. Nikolov (Eds.): *Research into Teaching English to Young Learners: International Perspectives* (pp. 21-48). Pécs University Press.
- Nikolov, M. (Ed.). (2009). *The age factor and early language learning* (Studies on Language Acquisition, Vol. 40). De Gruyter Mouton.
- Nikolov, M., & Józsa, K. (2003). *Az idegen nyelvi készségek fejlettsége angol és német nyelvből a 6. és 10. évfolyamon a 2002/2003-as tanévben*. OKÉV.
- Nikolov, M., & Djugunovic, J. M. (2006). Recent research on age, second language acquisition and early foreign language learning. *Annual Review of Applied Linguistics*, 26, 234-260.
- Ottó, I., & Nikolov, M. (2003). Magyar felsőoktatási intézmények elsőéves hallgatóinak nyelvérzéke. *Iskolakultúra*, 13(6-7), 34-44.
- Öveges, E., & Csizér, K. (Eds.) (2018). *Vizsgálat a köznevelésben folyó idegennyelvetanításkereitől és hatékonyságáról*. Kutatási jelentés. Oktatási Hivatal
- Sebestyén K. & Hegedűs R. (2017). Középiskolások idegen nyelvi, szövegértési és matematikai eredményeinek vizsgálata társadalmi és területi tényezők mentén. *Modern Nyelvtanítás*, 23(2–3), 21–33.
- Sebestyén, K. (2022). *Nyelvválasztás és nyelvtanulási motiváció Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye érettségire felkészítő képzéseiben*. (Doktori értekezés). Debreceni Egyetem.
- Skehan, P., & Duroquet, L. (1988). A comparison of first and foreign language ability (Working Documents No. 8). ESOL Department, Institute of Education, London University.
- Skinner, B. F (1985). Cognitive science and behaviourism. *British Journal of Psychology*, 76(3), 291-301.

- Somfalvi, Z. (2022). *Nyelvvizsga hiányában diplomát nem szerző hallgatók vizsgálata a szocioökonómiai háttér és a nyelvspecifikus kulturális tőke tükrében a kelet-magyarországi régióban*. [Doktori értekezés]. Debreceni Egyetem.
- Sparks, R. L. (2012). Individual differences in L1 achievement impact L2 learning. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 2(3), 314-318.
- Szabó, F. (2020). *A nyelvérték és nyelvtanulási sikeresség összefüggései egy kelet-magyarországi hátrányos helyzetű régió 11-12 éves korú tanulóinál*. (Doktori értekezés, Debreceni Egyetem.
- Terestyéni T. (1981). Nyelvtudás Magyarországon. *Jel-Kép*, 2(4). 59-67.
- Terestyéni T. (2000). Az idegennyelv-tudás alakulása Magyarországon a kilencvenes években. *Educatio* 9(4), 651-667.
- Vágó, I. (2000). Az idegennyelv-oktatás fő tendenciái a 80-as és 90-es években. *Educatio* 9(4), 668-690.

Nyilvántartási szám: DEENK/419/2024.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Novák Ildikó
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10067560

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (2)

1. **Novák, I.:** Középiskolások nyelvtanulásának eredményessége az anyagi, kulturális és társadalmi tőke tükrében.
Educatio. 30 (2), 344-352, 2021. ISSN: 1216-3384.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1556/2063.30.2021.2.11>
2. **Novák, I., Fónai, M.:** Gimnáziumi és szakgimnáziumi tanulók idegennyelv-tanulási eredményessége.
Iskolakultúra. 30 (6), 16-35, 2020. ISSN: 1215-5233.
DOI: <http://dx.doi.org/10.14232/ISKKULT.2020.6.16>

Magyar nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

3. **Novák, I., Morvai, L.:** Fiatalok nyelvtanulásának életkori és társadalmi összefüggései.
PedActa. 7 (1), 47-58, 2017. ISSN: 2248-3527.

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

4. **Novák, I., Morvai, L.:** Foreign language learning attitude of Hungarian higher education students.
Hung. Educ. Res. J. 9 (2), 303-317, 2019. ISSN: 2062-9605.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1556/063.9.2019.1.26>

Magyar nyelvű absztrakt kiadványok (5)

5. **Novák, I.:** Fiatal nyelvtanulók eredményességének társadalmi háttere a Magyar Ifjúság 2016 évi felmérés tükrében.
In: HuCER 2021: Tanuló társadalom. Oktatókutatás járvány idején = Learning society. Educational research during an epidemic. Szerk.: Juhász Erika, Kattein-Pornó Rita, Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete, Debrecen, 153, 2021. ISBN: 9786155657092
6. **Novák, I.:** Nyelvtanulási eredményesség a társadalmi, kulturális és gazdasági tőke tükrében.
In: Tanulás és innováció a digitális korban, HERA, Budapest, 68, 2020. ISBN: 9786155657085

7. **Novák, I.**, Fónai, M.: Kelet-magyarországi gimnáziumi és szakgimnáziumi tanulók nyelvtanulásának eredményessége.
In: Prevenció, intervenció és kompenzáció : Absztraktkötet HUCER 2019, HERA, Budapest, 179, 2019. ISBN: 9786155657078
8. Morvai, L., **Novák, I.**: Csak a papír miatt? Kelet-magyarországi felsőoktatási hallgatók nyelvtanulási attitűdjének vizsgálata.
In: Kutatási sokszínűség, oktatási gyakorlat és együttműködések: absztraktkötet : XVIII. Országos Neveléstudományi Konferencia. Szerk.: Fehérvári Anikó, Széll Krisztián, Miskey Helga, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, Budapest, 360, 2018. ISBN: 9789634890515
9. **Novák, I.**: Fiatal nyelvtanulók sikerességének társadalmi háttere.
In: Oktatás, gazdaság, társadalom : Absztraktkötet HUCER 2018, HERA, Budapest, 167, 2018. ISBN: 9786155657047

További közlemények

Magyar nyelvű könyvek (1)

10. Szerk. **Novák, I.**: Felemelő oktatás: Tanulmányok Fónai Mihály tiszteletére. CHERD, Debrecen, 159 p., 2021. (Oktatókutatatók Könyvtára, ISSN 2064-9312 ; 13.) ISBN: 9786156012142

Magyar nyelvű könyvrészletek (1)

11. Csók, C., Dusa, Á. R., Hrabéczy, A., **Novák, I.**, Demeter-Karászi, Z., Ludescher, G., Markos, V., Németh, D. K.: A hallgatói lemorzsolódás és háttértényezői egy kvalitatív kutatás tükrében.
In: Lemorzsolódás és perzisztencia a felsőoktatásban. Szerk.: Pusztai Gabriella, Szigeti Fruzsina, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 38-62, 2018. ISBN: 9789633187548

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

12. Kelemen, G., **Novák, I.**: Klingenberg, M., & Rex, S. (Eds.). (2016). Refugees: A challenge for adult education. Bonn, DVV International, International perspectives in Adult Education 76. *Hung. Educ. Res. J.* 9 (1), 136-138, 2019. ISSN: 2062-9605.

Magyar nyelvű absztrakt kiadványok (2)

13. Markos, V., Dusa, Á. R., Demeter-Karászi, Z., Ludescher, G., **Novák, I.**, Csók, C., Hrabéczy, A., Németh, D. K.: A hallgatói lemorzsolódást befolyásoló háttértényezők feltárása egy kvalitatív kutatás tükrében.
In: Oktatás, gazdaság, társadalom:HuCER 2018 : absztraktkötet, Magyar Nevelés-és Oktatókutatatók Egyesülete, Budapest, 53, 2018. ISBN: 9786155657047

**DEBRECENI
EGYETEM**

**DEBRECENI EGYETEM
EGYETEMI ÉS NEMZETI KÖNYVTÁR**

H-4002 Debrecen, Egyetem tér 1, Pf.: 400
Tel.: 52/410-443, e-mail: publikaciok@lib.unideb.hu

14. Markos, V., Demeter-Karászi, Z., Máté-Szabó, B. É., Tóth, D. A., **Novák, I.**: A pályorientáció, a munkavállalás, a társas kapcsolatok és az egészségmagatartás szerepe a felsőoktatási lemorzsolódásban.

In: Kutatási sokszínűség, oktatási gyakorlat és együttműködések: absztrakt kötet. Szerk.: Fehérvári Anikó, Széll Krisztián, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, Budapest, 490, 2018. ISBN: 9789634890515

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2024.08.01.

